

WAYS OF DEVELOPING TECHNOLOGICAL COMPETENCE IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Turdialiyeva Shahnozaxon Muzaffarjon qizi

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi
Qo'qon universiteti ta'lim kafedrası dotsenti v.b.
Komiljonova Guluzraxon Nizomjon qizi
komiljonovaguluzra6@gmail.com

Abstract: This article analyzes the scientific and theoretical foundations of the formation of technological competence in primary school students through technology, modern pedagogical views, psychological factors and pedagogical technologies. It also examines the content of technology, the specifics of the teaching process, methodological ways to develop students' labor activity, technical thinking, creativity and problem-solving skills. The importance of such approaches as STEAM, project-based learning, problem-based learning is substantiated.

Keywords: science of technology, competence, competence, technological competence, primary school, pedagogical technology, labor education, practice-oriented learning.

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA TEXNOLOGIK KOMPETENTLILIKNI RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida texnologiya fani orqali texnologik kompetentlilikni shakllantirishning ilmiy-nazariy asoslari, zamonaviy pedagogik qarashlar, psixologik omillar va pedagogik texnologiyalar tahlil qilinadi. Shuningdek, texnologiya fanining mazmuni, dars jarayonining o'ziga xos jihatlari, o'quvchilarda mehnat faoliyati, texnik fikrlash, ijodkorlik va muammoni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishning metodik yo'llari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: texnologiya fani, kompetentlik, kompetensiya, texnologik kompetentlilik, boshlang'ich sinf, pedagogik texnologiya, mehnat ta'limi, amaliyotga yo'naltirilgan o'qitish.

ПУТИ РАЗВИТИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация: В данной статье анализируются научно-теоретические основы формирования технологической компетентности у учащихся начальной школы посредством технологий, современных педагогических взглядов, психологических факторов и педагогических технологий. Также рассматривается содержание технологий, специфика учебного процесса, методические способы развития трудовой деятельности учащихся, технического мышления, креативности и навыков решения проблем. Обосновывается важность таких подходов, как STEAM, проектное обучение, проблемно-ориентированное обучение.

Ключевые слова: наука о технологии, компетентность, компетенция, технологическая компетентность, начальная школа, педагогическая технология, трудовое обучение, практико-ориентированное обучение.

Hozirgi globallashuv sharoitida o'quvchilarni hayotiy vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qila oladigan, amaliy ko'nikmalarga ega, texnik tafakkuri rivojlangan shaxs sifatida tarbiyalash ta'limning ustuvor yo'nalishiga aylangan. Prezident Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek: "Biz yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalab, ularni har tomonlama yetuk

insonlar etib voyaga yetkazishimiz zarur.”¹ Boshlang‘ich ta‘lim – bu har bir inson kamolotining eng muhim poydevori bo‘lib, aynan shu bosqichda o‘quvchilarning nafaqat bilim va tarbiya, balki ma‘naviy dunyosini, tafakkurini boyitish, ularni mustaqil fikrlash hamda hozirjavoblikka o‘rgatish dolzarb vazifalar sifatida hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PQ–4884-sonli² “Ta‘lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi qarori mazkur mavzuning dolzarbligini huquqiy jihatdan belgilab beradi. Ushbu qarorda zamonaviy darsliklarni yaratish, o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash va amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishga alohida urg‘u berilgan. Boshlang‘ich sinf "Texnologiya" darslarida amaliy yo‘naltirilgan vazifalar ko‘lamini kengaytirish vositasida o‘quvchilarning ixtirochilik va konstruktorlik salohiyatini faollashtirish. ushbu qarorda belgilangan vazifalarning bevosita ijrosidir. Boshlang‘ich sinflarda o‘qitiladigan texnologiya fani o‘quvchilarni mehnatsevarlikka, ijodiy izlanishga, texnik fikrlashga o‘rgatish hamda ularda kundalik hayotda zarur bo‘ladigan amaliy ko‘nikmalarni shakllantirishda muhim o‘rin tutadi.

Kompetensiya atamasi lotincha bo‘lib o‘quv, ko‘nikma va layoqat ma‘nolarini anglatadi. Ayni paytda, O‘zbekiston Respublikasi “Ta‘lim to‘g‘risida”gi qonunida kompetensiya - kasbiy bilim, ko‘nikma va malakalarning majmui sifatida berilgan (7-modda).¹

Kompetentlikka asoslangan ta‘lim nazariyasi (Zimnyaya, Xutorskiy, Raven, Dewey) o‘quvchi shunchaki bilim egasi emas, balki uni qo‘llay oladigan shaxs bo‘lishi kerakligini ta‘kidlaydi. Shu sababli, boshlang‘ich sinf texnologiya fanida o‘quvchilarni texnologik kompetent qilish bugungi kun talabidir.

Texnologiya fani o‘quvchilarga - materiallar xossasini, mehnat jarayonlari ketma-ketligini, asbob-uskunalaridan foydalanish usullarini, buyum tayyorlashning bosqichlarini, sodda konstruktsiyalar yasashni o‘rgatadi. Bu jarayon orqali o‘quvchilarda mehnat madaniyati, tartiblilik, aniqlik, mas‘uliyat, ijodiy tafakkur va texnik fikrlash shakllanadi.

Texnologik kompetentlik — bu:

- 1) texnik bilimlar;
- 2) amaliy ko‘nikmalar;
- 3) muammoni hal qilish qobiliyati;
- 4) ijodkorlik;
- 5) xavfsizlik madaniyati;
- 6) raqamli savodxonlik elementlari yig‘indisidan iborat murakkab sifatdir.

Zamonaviy pedagogikada kompetensiya — bu shunchaki o‘zlashtirilgan bilimlar yig‘indisi emas, balki shaxsning subyektiv tajribasi, ongli yondashuvi va amaliy qobiliyatlari sintezida namoyon bo‘luvchi funksional tayyorgarlik darajasidir. Zero, ta‘lim oluvchining har qanday amaliy faoliyat va uning bosqichlarini tizimli rejalashtirish hamda undan ijodiy mahsulot yarata olish jarayoni — mohiyatan aynan mana shu kompetensiya fenomenining hayotiy shakllanish ko‘rinishidir. Shuning uchun ham boshlang‘ich ta‘lim bosqichidayoq o‘quvchi shaxsini nazariy bilimlarni real voqe hislikda erkin realizatsiya qila oladigan tizimli kompetensiyalar bilan qurollantirish — bugungi ta‘lim strategiyasining eng ustuvor, fundamental va dolzarb pedagogik talabidir.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida texnologik kompetentlikni rivojlantirishning ilmiy asoslangan yo‘llari

¹ <https://zenodo.org/records/17343957>

² <https://lex.uz/ru/docs/-50858871>

1. Faoliyatga asoslangan yondashuv. O'quvchi amaliy faoliyat jarayonida bilimni o'zi egallaydi. O'qituvchi faqat yo'naltiruvchi bo'ladi. Bu yondashuv Zimnyaya, Dewey, Vygotskiy fikrlariga tayangan.

Mashg'ulotlarda buyum modellashtirish, maketlar yasash, texnik topshiriqlarni bajarish asosiy o'rin tutadi.

2. Muammoli ta'lim texnologiyasi. Muammoli vaziyatlar yaratish:

- "Bu konstruksiyani qanday mustahkamlash mumkin?"
- "Materialni tejashning eng to'g'ri usuli qaysi?"

Muammoli topshiriqlar o'quvchilarda tahliliy fikrlash va texnik tafakkurni rivojlantiradi.

3. Fanlararo integratsiya. Texnologiya fani — integrativ fan:

- matematika (o'lchash),
- tasviriy san'at (bezash),
- tabiiyot (material xossasi),
- informatika (oddiy grafik dasturlar) bilan uzviy bog'liq.

Bu jarayon muloqot, rejalashtirish, baholash, ijodiy fikrlash ko'nikmalarini kuchaytiradi.

Texnologiya darslarida kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shartlari

1. Yosh xususiyatlarini hisobga olish

Piagetga ko'ra, 6–10 yoshdagi bolalar konkret-amaliy tafakkur bosqichida bo'lishadi. Shu bois amaliy ishlar ustuvor bo'lishi shart.

2. O'yin texnologiyalari

O'yinli mashg'ulotlar qiziqishni oshiradi, motivatsiyani kuchaytiradi, mustaqillikni rivojlantiradi.

3. Ko'rgazmalilik

Maketlar, modellar, namunalar o'quvchining tasavvurini boyitadi.

4. Differensial yondashuv

Har bir o'quvchi qobiliyatiga mos vazifalar beriladi.

5. Ota-onalar bilan hamkorlik

Uyda kichik loyihalar qilish o'quvchi ishtiyoqini oshiradi.

Muammo yechimi topish qobiliyati.

4. Ijodkorlik

Yangi g'oya va dizayn yaratish.

5. Xavfsizlik

Asboblarni to'g'ri ishlash.

6. Refleksiya

O'z ishiga baho bera olish.

Boshlang'ich sinflarda texnologiya fanini o'qitish orqali o'quvchilarda texnologik kompetentlikni rivojlantirish ta'limning eng muhim vazifalaridan biridir. Mazkur kompetentlik amaliy ko'nikmalar, texnik tafakkur, ijodkorlik, mustaqillik, muammoni hal qila olish qobiliyatlarini shakllantiradi. Fanlararo integratsiya, o'yinli texnologiyalar va muammoli yondashuv kabi metodlar mazkur jarayonning samaradorligini yanada oshiradi. O'qituvchi esa o'quvchining texnologik rivojlanishini ta'minlashda boshqaruvchi emas, balki yo'naltiruvchi rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Tilavova M. Texnologiya va uni o'qitish metodikasi. Buxoro, 2021.
2. Rasulova Z.D., Quliyeva Sh.H., Jo'rayev A.R. Texnologiya fanini o'qitish metodikasi. Buxoro, 2021.
3. Xolmatova Z. Texnologiya va uni o'qitish metodikasi. Farg'ona, 2020.

4. Xoliqov A.A. Pedagogik mahorat. Toshkent, 2011.
5. Dewey J., Zimnyaya I.A., Xutorskiy A.V. — Kompetentlik yondashuvi bo'yicha ilmiy manbalar.
6. Komiljonova G. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar. 2025.
7. Komiljonova G. Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarini ijodiy faoliyatga o'rgatishda texnologiya ta'limining o'rni. 2024.
8. Abduraxmonova N. Bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy kompetensiyasini rivojlantirish. 2023.
9. Otto M., Thornton J. Fanlararo bog'lanishlar orqali ko'nikmalarni rivojlantirish. 2023.
10. Orinova F., Turdaliyeva N. Handicraft orqali ijodiy fikrlashni rivojlantirish. 2025.
11. Komiljonova Guluzraxon Nizomjon qizi and To'lqinova Munira Xasanboy qizi 2025. BOSHLANG'ICH TA'LIMDA KO'RGAZMALILIK . Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. 46, 2 (May 2025), 7–11. Komiljonova Guluzraxon Nizomjon qizi, and To'lqinova Munira Xasanboy qizi. "BOSHLANG'ICH TA'LIMDA KO'RGAZMALILIK ". Ta'lim Innovatsiyasi Va Integratsiyasi, vol. 46, no. 2, May 2025, pp. 7-11, <https://scientific-jl.com/tal/article/view/17407>. Komiljonova Guluzraxon Nizomjon qizi, To'lqinova Munira Xasanboy qizi. BOSHLANG'ICH TA'LIMDA KO'RGAZMALILIK . ta'lim. 2025;46(2):7-11. Accessed June 10, 2025. <https://scientific-jl.com/tal/article/view/17407>
12. 24. Mo'bina M. et al. BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA-FANLARARO ALOQADORLIK //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2025. – T. 46. – №. 2. – C. 12-16. Mo'bina, Madumarova. "BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA-FANLARARO ALOQADORLIK." Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi 46.2 (2025): 12-16. Mo'bina, M. (2025). BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA-FANLARARO ALOQADORLIK. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi, 46(2), 12-16.
13. 25. QIZI K. G. N. BO 'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O 'QITUVCHILARIDA TEXNOLOGIK KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI //KASB-HUNAR TA'LIMI MUHDARIJA. – C. 127. QIZI, KOMILJONOVA GULUZRAXON NIZOMJON. "BO 'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O 'QITUVCHILARIDA TEXNOLOGIK KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI." KASB-HUNAR TA'LIMI MUHDARIJA: 127. QIZI, K. G. N. BO 'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O 'QITUVCHILARIDA TEXNOLOGIK KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISHNING AHAMIYATI. KASB-HUNAR TA'LIMI MUHDARIJA, 127.
14. 1. Abduraxmonova, N. (2025). Bo 'lajak boshlang 'ich sinf o 'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag 'batlantirish tizimini takomillashtirish. MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI, 3(9). Abduraxmonova N. Bo 'lajak boshlang 'ich sinf o 'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag 'batlantirish tizimini takomillashtirish //MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI. – 2025. – T. 3. – №. 9.
15. Abduraxmonova, Nigoraxon. "Bo 'lajak boshlang 'ich sinf o 'qituvchilarining ijodiy faoliyatini baholash va rag 'batlantirish tizimini takomillashtirish." MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI 3.9 (2025).
16. 2. Abduraxmonova, N. (2022). BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINI METODIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOSINING PEDAGOGIK ZARURIYATI. Science and innovation, 1(B8), 2114-2121.
17. Abduraxmonova N. BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINI METODIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOSINING PEDAGOGIK ZARURIYATI //Science and innovation. – 2022. – T. 1. – №. B8. – C. 2114-2121.

Journal: <https://ifsmrc.org/index.php/aijrm>

18. Abduraxmonova, N. "BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINF O'QITUVCHILARINI METODIK TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOSINING PEDAGOGIK ZARURIYATI." Science and innovation 1.B8 (2022): 2114-2121.
19. 3. Abduraxmonova, N. A. (2025). BO 'LAJAK BOSHLANG 'ICH SINF O 'QITUVCHILARINING IJODIY FAOLLIGINI OSHIRISHDA PEDAGOGIK KO 'NIKMALARNING ROLI. Inter education & global study, (1 (1)), 15-21.

ⁱ <https://ares.uz/storage/app/uploads/public/641/618/eb9/641618eb9afdf469698838.pdf>